
ART
K U M Š Ť

YASMINA REZA

SLOVENSKÉ
KOMORNÉ
DIVADLO

Martin Horňák,
František Výrostko,
Ján Kožuch

Martin Horňák, Ján Kožuch

Slovenské komorné divadlo v Martine uvádza

ART
KUMŠT
YASMINA REZA

preklad **Elena Flašková**

dramaturgia **Róbert Mankovecký**

scéna **Jozef Ciller**

kostýmy **Jana Hurtigová a. h.**

hudba **Monkey**

réžia **Peter Mankovecký a. h.**

predstavenie vedie **Janka Nosálová**

text sleduje **Darina Mázorová**

premiéra: 16. apríla 2010 v Štúdiu SKD Martin
štvrtá premiéra divadelnej sezóny 2009/2010
533. premiéra Slovenského komorného divadla

Scénu, stavbu, osvetlenie, zvuk, rekvizity, kostýmy a parochne pod vedením Petra Klaudínyho a Mariána Frkáňa realizovali: Mária Brachňáková, Zuzana Jankesová, Marta Kalinová, Nina Malková, Soňa Mušáková, Anna Paulovičová, Juraj Bojnický, Jaroslav Daubner, Vladimír Kubis, Dušan Gabona, Miroslav Kopas, Ján Kurhajec, Marek Marček, Dušan Michalka, Milan Páleš, Róbert Plánka a Dalibor Pročka.

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

František Výrostko, Martin Hornák, Ján Kožuch

osoby

a obsadenie

Yvan	František Výrostko
Marc	Martin Horňák
Serge	Ján Kožuch

Židovská, maďarská, iránska i ruská krv koluje v žilách **Yasminy Rezy**, francúzskej dramatičky, prozaičky, filmovej scenáristky a herečky. Možno práve tieto mnohonárodnostné korene, a teda vplyv rozličných kultúr na osobnosť mladej Parížanky, spôsobili jej odlišnosť, akýsi nadhľad nad francúzštinou, ktorú samozrejme ovláda dokonale, ale na rozdiel od „domácich“ literátov píšucich tradičnou bohatou a košatou francúzskou výrečnosťou, výpovede Yasminy Rezy sú jednoduché, rázne a adresné. A popri tej jednoduchosti a priamočiarosti sú vtipné a hravé. A s vtipom ponúkajú i múdrosť a skúsenosť vzdelanej a rozhládenej ženy.

Narodila sa v Paríži 1. mája 1959 v rodine židovských emigrantov. (Ona sama veľmi nerada odpovedá na otázky, ktoré sa týkajú roku jej narodenia, a často uvádza rok 1960, škodoradostní kritici zas naopak rok 1957). Jej matka, maďarská huslistka, emigrovala do Paríža z Budapešti, otec, vďaka ktorému sa Yasmina hrdí menom posledného iránskeho šacha „Reza“, sa narodil v Moskve iránsko-ruským rodičom pochádzajúcim zo Samarkandu. Bol diplomatom, inžinierom, podnikateľom, ale aj vynikajúcim hudobníkom. Yasmina Reza považuje za svoj domov Paríž, hoci jedným dychom častokrát dodáva, že v podstate nemá naozajstnú vlasť.

Svoju prvú báseň *La vie et la mort* napísala ako osemročná. Po neúspešnom pokuse o štúdium herectva na konzervatóriu vyšťudovala v Paríži sociológiu a divadelnú vedu. Počas vysokoškolských štúdií sa zoznámila s filmovým režisérom Didierom Martinym, s ktorým spolupracovala na scenári k filmu *Jusqu' à la nuit* (*Uvidíme sa v noci*, 1983), v ktorom si zahrala jednu z hlavných postáv. Yasmina však túžila po divadle a po skončení univerzity absolvovala hereckú školu Jacquesa Lecoqa. Nastúpila do divadla, hrala Molièra a Marivauxa, so súborom precestovala Francúzsko, následne Európu a napokon Spojené štáty ame-

Yasmina Reza

rické. Na cestách s divadlom začala písať svoje prvé dramatické texty. Jej prvotina *Conversations après un enterrement* (*Rozhovory po pohrebe*) bola bleskom z jasného neba. Yasmina Reza získala prestížnu Molièrovu cenu, čo je najvyššie ocenenie nového dramatického textu vo Francúzsku. Z večera do rána sa stala slávnou a bohatou. Roku 1988 odišla z divadelného angažmán, jedným dôvodom bola jej ambícia naplno sa venovať písaniu, druhý dôvod bol prozaickejší – s priateľom, režisérom Didierom Martinym, sa im narodila dcéra Alta. V tomto roku prišla tiež jej druhá nominácia na Molièrovu cenu, tentoraz v kategórii umeleckého prekladu za preklad adaptácie Kafkovej *Premeny* (*Die Verwandlung*), ktorú následne v Paríži režíroval Roman Polanski. Jej druhá divadelná hra *La traversée de l'hiver* (*Zimná križovatka*) získala opäť Molièrovu cenu v kategórii najlepšia divadelná produkcia. Po týchto úspechoch sa Reza na päť rokov autorsky odmlčala. Naplno sa venovala dcére a spolu s Didierom Martinym pripravovala scenár k filmu *A demain*, ktorý sa roku 1992 dočkal parížskej premiéry v Martinyho réžii, v hlavných úlohách so Jeanne Moreauovou a Yasminou Rezou. Filmu sa však nepo-

darilo získať významnejšiu odozvu kritiky, s priemerným ohlasom obehlo francúzske kiná a za úspech možno napokon považovať jeho turné po niektorých štátoch Európy (premietal sa aj na Slovensku).

Rok 1994 je pre Yasminu Rezu azda najvýznamnejším obdobím jej života. Narodil sa jej syn Nathan, čo je v súkromnom živote bezpochyby udalosť číslo jedna. V živote dramaticky bola výnimočnou udalosťou hra *Kumšt*. Reza bola už niekoľko rokov známa vo Francúzsku, patrila medzi objavy parížskej mladej generácie. *Kumšt* jej však priniesol celosvetový úspech. Opäť získala Molièrovu cenu, dokonca v troch kategóriách – najlepší autor, najlepší text a najlepšia inscenácia. *Kumšt* sa následne dočkal aj anglického a amerického ekvivalentu Molièrovej ceny – Laurence Olivier Award a Tony Award. V Londýne hra získala tiež cenu za najlepšiu komédiu roka, v Nemecku cenu za najlepší zahraničný text. Paradoxom je, že *Kumšt* mal celosvetovú premiéru v Berlíne a až po pár mesiacoch sa dočkal svojho parížskeho uvedenia. Hra bola preložená do 35 jazykov a dodnes sa hrá „takmer všade“. Práve teraz uvádzajú *Kumšt* divadlá v Amerike, Indii, Austrálii, Indonézii, Peru, Gruzínsku, Česku či Rusku. Príležitosť pohrať sa s majstrovsky napísaným textom si nenechali ujsť veľké herecké osobnosti, akými sú Sean Connery, David Pugh a Joan Cullman, ktorí 1. marca 1998 hrali v broadwayskej premiére *Kumštu*, či herci Alan Alda, Alfred Molina a Victor Garber o pár mesiacov neskôr. Bratislavské Štúdio L+S uviedlo roku 1997 *Kumšt* v réžii Martina Porubjaka s Milanom Lasicom, Milanom Kňažkom a Mariánom Labudom. Zrejme všade na svete sa v momente, keď diváci po prvýkrátvidia neuveriteľne drahý biely obraz, ozve smiech, a hoci je text vo všeobecnosti kategorizovaný ako divadelná komédia, sama autorka tvrdí, že jej text je aj trochu tragický. Umelecké dielo je iba zámienkou pre odhalenie vzťahov, obnaženie charakterov. Je to

hra o priateľstve. Hra o hlúpej banalite, ktorá dokáže priateľstvo zničiť. Americký denník Timesweek v recenzii broadwayského *Kumštu* napísal: „Je to svadba Molièra s Woodym Allenom. Inscenácia je bláznivá, no napriek tomu čistá a elegantná, ako plávajúci list vo vánku“.

Po obrovskom úspechu *Kumštu* požiadal Sean Connery Yasminu Rezu o práva na filmovú verziu s Robertom De Nirom, Al Pacinom a Kevinom Spaceym – megahviezdami, ktoré avizovanú spoluprácu bez váhania prijali. Autorka však túto požiadavku kategoricky odmietla.

Po sláve a šťastí prichádza obyčajne ťažšia životná etapa. Roku 1995 zomrel Yasmine otec. V tomto neľahkom období napísala hru *L'homme du hasard* (*Muž prístupný náhodám*), ktorá pôvodne vznikla ako rozhlasová hra pre skvelú hereckú dvojicu Jeanne Moreauovú a Michela Piccoliho. Roku 1997 jej vyšla novela *Hammerklavier*, o dva roky neskôr prvý román *Une désolation*.

Rok 2000 je pre Yasminu Rezu opäť rokom úspešným. Premiéru mal film *Le pique-nique de Lulu Kreutz* (*Piknik Lulu Kreutzevej*), nakrútený podľa jej scenára, a jej divadelná hra *Život na trikrát* (*Trois versions de la vie*) sa presadila vo Francúzsku, Európe i Amerike. Renomovaná autorka *Kumštu* nesklamala a nadviazala na svoje najslávnejšie dielo. Roku 2003 uviedlo bratislavské Štúdio L+S *Život na trikrát* opäť v réžii Martina Porubjaka, s Emíliou Vášáryovou, Martou Sládečkovou, Milanom Lasicom a Milanom Kňažkom. Roku 2004 získala za hru *Une pièce espagnole* (*Španielska hra*) opäť Molièrovu cenu v kategórii najlepší text. 8. decembra 2006 mal vo švajčiarskom Zürichu premiéru jej *Boh masakra* (*Le Dieu du Carnage*) – kritika ho označila za inscenáciu roka. Necelý rok po švajčiarskej svetovej premiére uviedlo tento titul bratislavské divadlo Aréna v réžii Sone Ferrancovej, s Annou Šiškovou, Oľgou Belešovou, Richardom Stancom a Martinom Horňákom. *Boh masakra* získal opäť dve azda

Ján Kožuch,
František Výrostko,
Martin Horňák

najvýznamnejšie divadelné ocenenia na svete – britskú Laurence Olivier Award a americkú Tony Award. Len pred pol rokom, 8. septembra 2009, uviedlo broadwayské divadlo Bernard B. Jacobs Theatre hru *Boh masakra* v hlavnej úlohe s Jamesom Gandolfinim, známym z televízneho seriálu *Sopranovci*.

V súčasnosti sa Yasmina Reza venuje prozaickej tvorbe. Veľký úspech u čitateľov, ale aj u odbornej kritiky zaznamenala roku 2003 románom *Adam Haberberg*. Jej románová prvotina *Zúfalstvo* (*Une désolation*) sa v českom preklade objavila aj na našom knižnom trhu.

Rok 2009 bol pre Yasminu Rezu opäť návratom k filmu. Pracovala na filmovej adaptácii svojej *Španielskej hry*, ktorú uviedla pod názvom *Chicas* v hlavných úlohách s Emmanuelle Seignerovou (manželka Romana Polanskeho), Andréom Dussolliermom a Carmen Mauraovou. Popri scenáristickej práci si po prvý raz vyskúšala i filmovú réžiu. Film *Chicas* mal 10. marca 2010 premiéru súčasne v Belgicku a vo Francúzsku. Eric Neuhoff z parížskeho denníka *Le Figaro* o filme povedal: „Yasmina Reza, veľmi nadaná dramatička a spisovateľka, sa teraz postavila za kameru. *Chicas* je veľmi vydarený filmársky debut. Reza sa inšpirovala vlastnou divadelnou hrou, ktorá sa volá *Španielska hra*, aby vyrozprávala príbeh troch sestier. Španielka Carmen Mauraová je vynikajúca v postave ženy, ktorá chce začať nový život so snúbencom v podaní Andrého Dussoliera. Toho nemožno dostatočne vynachváliť, pretože sa mu podarilo poľudštiť postavu domového dôverníka. Vo filme je výborná scéna rodinného obeda, ktorý skončí katastrofálne. Sledujeme tri dcéry a ich neustále hádky, sprisahania, výbuchy smiechu, nadávky. Emmanuelle Seignerová hrá filmovú hviezdu, ktorá je veľmi osamelá a po večeroch sa napcháva keksíkmi z minibaru vo svojej hotelovej izbe. Jej sestra sa tiež chce stať herečkou, ale nedarí sa jej. Tretia sestra býva v Toulouse a má milenca, čo však tiež nedopadne dobre.

Skrátka, v tomto filme je všetko: aj Čechov, aj Sempé, ale predovšetkým Yasmina Reza. A to je veľmi dobre.“

Veľké plány má Yasmina Reza s režisérom Romanom Polanskim, ktorý je už viac ako dvadsať rokov jej osobným priateľom (spoločne pracovali na Kafkovej *Premene*). V americkej produkcii chystajú filmovú adaptáciu divadelnej hry *Boh masakra*. Reza pri svojej nedávnej návšteve New Yorku poskytla rozhovor redaktorovi časopisu Wall Street Journal, v ktorom povedala: „Roman videl *Boha masakra* v Paríži a po mesiaci mi zavolať a spýtať sa, či by som s ním neurobila z toho textu film. Keďže je to jeden z najväčších géniov, bez rozmyšľania som povedala – áno. Teraz je však vo švajčiarskom väzení, tak sme celú vec na chvíľu odložili.“

Encyklopédie označujú Yasminu Rezu ako herečku, dramatičku, filmovú scenáristku, prekladateľku a najnovšie i režisérku. Reza je však predovšetkým herečka. S hercami na javisku dýcha, cíti, vníma ich potreby, dokonale vie odhadnúť, čo bude fungovať. Miluje herca a herci milujú jej hry. Možno práve táto skutočnosť priťahuje obrovské hviezdy Broadwaya a Hollywoodu, akými sú Sean Connery, Robert De Niro, Alan Alda či Alfred Molina, na divadelné dosky, aby si zahráli práve v hre Yasminy Rezy. Francúzsky novinár Fabienne Pascaud v časopise *Télérama* napísal: „Herci milujú Yasminu Rezu, pretože vo svojich hrách majstrovsky využíva ticho. Majstrovsky načasované mlčanie je niekedy viac ako záplava slov. Herec nikdy lepšie nevyjadrí emóciu a podtext ako práve v tichu a mlčaní.“

Hoci *Boha masakra* i *Život na trikrát* uvádzajú veľké divadelné scény na celom svete, predsa len úspech, ktorý mal a stále ešte má *Kumšt*, je azda nedosiahnuteľnou metou, šťastím, ktoré sa umelcovi podarí raz za život alebo možno raz za sto životov. A Yasmina Reza to obrovské šťastie v umeleckom živote mala.

Róbert Mankovecký

Homeopatia je systém liečby založený na použití minimálnych (až nulových) koncentrácií liečiv, ktoré v masívnych dávkach vyvolávajú efekt podobný tomu, aký má liečená choroba. Výraz je odvodený od dvoch gréckych slov: homeo (podobný) a pathos (trpiaci). Za otca homeopatie sa považuje nemecký lekár Samuel Hahnemann (1755 – 1843), ktorý sa vraj inšpiroval poznatkom, že podobné lieči podobné – podľa príkladu liečby malárie kôrou chinínovníka. Kôra obsahuje chinín, ktorý pomáha pri liečbe malárie, ale zároveň spôsobuje horúčku. Obhajcovia homeopatie sú presvedčení, že zmesi obsahujúce jedinú molekulu účinnej látky na milión molekúl rozpúšťadla dokážu stimulovať „liečiaci mechanizmus tela“. Kritici tvrdia, že je veľmi nepravdepodobné, aby takáto minidávka mala nejaký podstatný efekt na telo.

zdroj: Wikipédia

Gelsémium a **Ignatia** sú homeopatické lieky. Tak ako všetky homeopatiká, aj tieto obsahujú iba stopové prvky účinnej látky. Liečiť by teda nemali. A predsa liečia. Aj zvieratá. A sú „biele“.

R.M.

Peter Mankovecký (1968) absolvoval herectvo na DF VŠMU v Bratislave. Po skončení vysokej školy pôsobil začiatkom deväťdesiatych rokov krátko v Martine, kde stvárnil postavy Zobara v inscenácii Lotjanovej hry *Cigáni idú do neba* či Hernaniho v rovnomennej Hugovej dráme. V martinskom divadle v tom čase tiež režíroval Mrožkov *Dom na hranici*. Po odchode z Martina sa venoval kompozícii scénickej hudby a tiež pedagogickej práci na VŠMU. S poslucháčmi katedry herectva naštudoval absolventskú inscenáciu hry Gábor Gőrgyho *Na koho to slovo padne*, ktorú neskôr prevzalo bratislavské divadlo Astorka Korzo '90, a už viac ako desať rokov patrí k najúspešnejším titulom tohto divadla. Rovnako úspešné boli aj Mankoveckého réžie v DAB Nitra: inscenácie *Testosterón* a *Okuliare Eltona Johna*. Pracoval tiež v košickom a opavskom divadle.

Ján Kožuch, Martin Horňák, František Výrostko

p r i p r a v u j e m e

Julius Zeyer
Radúz a Mahuliena

Zeyerova dramatická báseň *Radúz a Mahuliena* patrí k najsilnejším príbehom čistej lásky v českej literatúre. Sujetové východisko je prosté, nemálo podobné Shakespearovej hre *Rómeo a Júlia*, veď nedovolená láska, ktorej bránia znepríatelené rody, našla interpretáciu v mnohých umeleckých dielach. Zeyer však majstrovsky spája rozprávkové motívy s mytologickými odkazmi, ktoré bravúrne vykresľuje poetickým jazykom. Podtitul *Radúza a Mahulieny* znie: *Slovenská rozprávka v štyroch dejstvách* – autor situoval svoj príbeh kdesi do oblasti Tatier a Magury a inšpiroval sa krásou prírody, nespútaných živlov, ale aj starými slovanskými rituálmi oslavujúcimi slnko, zem, vodu, oheň. Okrem našich povestí tiež vychádzal zo staroindickej drámy *Šakuntalá* básnika Kálidása.

Dramatická báseň *Radúz a Mahuliena* má za sebou mnoho inscenačných stvárnení a interpretačných variácií, roku 1970 sa dočkala filmového spracovania v réžii Petra Weigla, s Magdou Vášáryovou a Janom Třískom v hlavných úlohách.

Martinská inscenácia má ambíciu zaujať silnou hereckou interpretáciou Zeyerovho textu, ale aj dominujúcou hudobnou zložkou, ktorú špeciálne pre túto príležitosť skomponoval jeden z najvýznamnejších súčasných českých skladateľov scénickej hudby Vladimír Franz.

Róbert Mankovecký

Svojou podporou
sa radi podpíšeme
pod dobré projekty

 NADÁCIA
SLOVENSKEJ ŠPORTITELNE

Záleží nám na ľuďoch a prostredí okolo nás. Preto radi podporujeme verejnoprospešné projekty v oblasti vzdelávania, kultúry, športu, charity a ochrany životného prostredia v každom regióne Slovenska. Viac informácií o našich aktivitách a grantových programoch nájdete na www.nadaciaslp.sk.

Mercedes-Benz

MOTOR – CAR AC, Martin

SKANSKA

VŠADE DOBRÉ,
DOMA NAJLEPŠIE

Vychutnajte si divadelnú sezónu s pivom **Martiner**

RAJEC®

Využite naše špeciálne ponuky a doprajte si pár chvíľ oddychu a vodnej zábavy!
Viac informácií nájdete na našej webovej stránke.

➤ **ZNALCKÉ POSUDKY**

z odborov

stavebníctvo, elektrotechnika, strojárstvo,
ekonómia a manažment, ekonomika a riadenie
podnikov, bytové zariadenia, energetika,
bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci,
keramika, koža a kožušnicke výrobky, obuv,
textílie, drahé kovy a kamene, klenoty, hodiny,
doprava cestná, priemyselné vlastníctvo,
strelné zbrane a výbušniny

➤ **ENERGETICKÉ AUDITY**

objektívne posúdenie nákladov na energie,
optimalizácia spotreby a návrhy opatrení

➤ **DODÁVKY VODOMEROV**

suchobežné, mokrobežné vodomery

Kontakt:

Sládkovičova 10, 036 01 Martin

Tel.: 043/4222 628, FAX: 043/4308 311

e-mail: jhs@jhs.sk, web: www.jhs.sk

partner inscenácie

NOVÝ MARTIN

atraktívna adresa

www.novymartin.sk

partner inscenácie

MADE IN SWITZERLAND

nahrin

partner inscenácie

EL-MO

obleky na mieru

EL-MO Trenčín
Brnianska 10
911 05 Trenčín
mobil: 0903 232 413
email: elmo@elmotrencin.sk
www.elmotrencin.sk

divadlo podporili

Viena international
EIN UNTERNEHMEN DER REZLEK METAL & PLASTICS GROUP

Stahl
cestovní agentúra
 TUI ReiseCenter

FATRA-GLOBAL
DOVOZ KVALITNÝCH VÍN Z FRANCÚZSKA

OKI
PRINTING SOLUTIONS

martinus.sk

TPD
EURONICS

Gema s.r.o.

FRITO

P I Z Z A
KORZO

 FITNES CENTRUM
VONS gym

GROM
INTERIER

Zlatníctvo
Jana Jamborová Eugén Jambor

Kvetinové koše na premiéru venovala

ZÁHRADA – KVETINÁŘSTVO

mediálny partner

RÁDIO EXPRES

mediálni partneri

.týždeň

DENNÍK
SME

TURČIANSKE NOVINY

MY

euro**AWK**

vlmedia
reklamná agentúra

Zoznam.sk

festivály.sk

Informačný systém Turca
www.turiecinfo.sk

môjMartin.sk
www.mojmartin.sk

Program k inscenácii **Kumšt**
zostavil **Róbert Mankovecký**
zodpovedná redaktorka **Monika Michnová**
foto **Braňo Konečný**
fundraising a reklama **Soňa Buckulčíková**
grafický návrh vizuálu **Vratislav Harmata**
layout bulletinu **Ivan Bílý**
tlač **P+M Turany**
cena **1 €**

Slovenské komorné divadlo

Divadelná 1, 036 80 Martin
Tel.: 043/ 422 40 98 (spojovateľ)
www.divadlomartin.sk

riaditeľ **František Výrostko**
umelecký šéf **Peter Gábor**
šéf výpravy **Jozef Ciller**

**Zriaďovateľom Slovenského komorného divadla
je Žilinský samosprávny kraj.**

Ž I L I N S K Ý
samosprávny kraj

